



כדאי הוא ד' שמעון לסמוך עליו
סוד כוחו העצום של רשב"י להשפיע טובה וברכה בעולם

השפעה על ידי ברכת הצדיק או על ידי תפילה

גזירת הצדיקים בכח התורה

כוח התורה המיוחד של רשב"י





קובץ זה יוצא לאור

לעילוי נשמת האי גברא רבא, רודף צדקה וחסד
זכה לפזר מכספו להדפסת תורת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע

הרב החסיד ר' מאיר בהר"ר שמחה יצחק זאיאנץ ע"ה

ס. פאולו ברזיל

נלב"ע ביום ג' סיון ה'תשפ"א

תנצב"ה

ולזכות יבלחטו"א בניו הני לומדי ותמכי אורייתא, רודפי צדקה וחסד,

ראשונים לכל דבר שבקדושה ה"ה האחים החשובים

הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה

והרב החסיד ר' יוסף משה

וכל בני משפחתם שיחיו

יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים



מכון אור החסידות Or Hachasidus

סניף ארץ הקודש Head Office

ת.ד. 2033 1469 President St. #BSMT

כפר חב"ד 6084000 Brooklyn, NY 11213

03-738-3734 United States

Likras@likras.org (718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,

הרב מאיר יעקב זילברשטרומ, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם טייטלבוים,

הרב אברהם מן, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה



ביטול בצורת על ידי אמירת תורה

אודות גודל כוחו של רשב"י להשפיע ברכה וטובה לעולם מסופר בספר הזהר (ח"ג נט, ב) על מאורע שבו הייתה בצורת, ורשב"י ביטל את הגזירה על ידי אמירת דברי תורה:

תניא, אמר רבי יוסי, זמנא חדא הוה צריכא עלמא למטרא, אתו לקמי' דרבי שמעון, רבי ייסא ורבי חזקי' ושאר חברייה, אשכחוהו דהוה אזיל למחמי לרבי פנחס בן יאיר, הוא ורבי אלעזר ברי', כיון דחמא לון פתח ואמר שיר המעלות הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד כו'.

והיינו, שפעם הי' העולם צריך למטר, וכמה תנאים באו לרשב"י, ורשב"י אמר תורה על הפסוק "הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד", וכמוכן מהמשך דברי הזהר שם, הנה על ידי אמירת תורה זו נתבטלה הגזירה וירדו גשמים.

ויש לעיין ולהעמיק בסיפור זה:

מצב מעין זה, ש"צריכא עלמא למטרא", נידון באריכות במסכת תענית (פ"א מ"ד ואילך), ושם מבואר שכדי לפעול ירידת גשמים קובעים סדר של ג' תעניות ראשונות וג' אמצעיות וז' אחרונות, ומוסיפים ביום התענית בתפילת שמונה עשרה שש ברכות (פ"ב מ"ב ואילך).

וגם כאשר לא נושעו עדיין על ידי התעניות והתפילות של העם, והוצרכו לתפילת צדיק, הרי גם זה נעשה על ידי תפילת ותחינת הצדיק דווקא.

וכפי שמצינו מעשה בתענית (כג, ב), ש"פעם אחת יצא רוב אדר ולא ירדו גשמים, שלחו לחוני המעגל התפלל וירדו גשמים, התפלל ולא ירדו גשמים, עג עוגה ועמד בתוכה כו' אמר לפניו רבש"ע בניך שמו פניהם עלי שאני כבן בית לפניך נשבע אני בשמך הגדול שאיני זו מכאן עד שתרחם על בניך" וכו'.

ונמצא שהדרך לפעול ירידת גשמים היא על ידי תפילה דווקא, וכאשר לא פעלה תפילת הציבור, אזי ביקשו את תפילתו של חוני המעגל, ולא הי' די בתפילה סתם, אלא כתביעה ובקשה חזקה דווקא באופן של "עג עוגה" ו"נשבע אני בשמך הגדול".

ולעומת זאת, בסיפור הזוהר שהובא למעלה מצינו דרך שונה לגמרי, שרשב"י הסתפק באמירת דרוש על דרך הסוד, ובזה הביא לעולם את הגשמים בדרך ממילא, בלא שום תפילה ובקשה!

יש אפוא, לעיין בדבר ולבאר את ההפרש בין המשכת גשמים על ידי תפילה להמשכתם על ידי אמירת תורה, ומדוע דווקא רשב"י הי' יכול להמשיך את הגשמים על ידי אמירת תורה מה שלא מצינו כן בשאר תנאים.

מתלמידי רבי עקיבא.

מהאמור מובן שסיפור הגמרא בנוגע ל"ג בעומר מלמדנו איך צריכה להיות הנהגת כל אחד ואחד מאתנו, וההוראה היא בשלשה ענינים:

(א) עבודת השם, לימוד התורה וקיום המצוות, מצוות שבין אדם למקום ומצוות שבין אדם לחברו, צריכה להיות עבודה תמה ואמיתית ובחיות המחיי' את כל האדם והנהגתו היום-יומית.

(ב) זה כולל כמוכן ופשוט מצוות ואהבת לרעך כמוך, שגם אותה צריך לקיים בחיות ובשלימות הכי גדולה.

(ג) ויחד עם האמור צריך וחייב אדם להביט בעין יפה על כל שומר תורה ומצוה ולנהוג בו כבוד גדול, אם אפילו דרכו היא לא דרכו הוא; כיון שעובד ה' הוא וההפרש הוא רק – שזה עובד מצד אהבת השם וזה מצד יראת השם, וכו'.

ועוד לימוד כלול בסיפור האמור, שאפילו כשפוגשים מישהו שעדיין לא הגיע לעבודת השם כדבעי, צריך לנהוג כבוד גם בו, בהתאם להוראת חכמינו ז"ל במשנתם "והוי דן את כל האדם לכף זכות", ובפרט שאפשר שסיבת החסרון לא תלוי' בו, אלא שלא היתה לו אפשריות להתחנך על ברכי התורה והמצוה מצד סיבות בלתי תלויות בו לגמרי. ואדרבה, הרחמנות עליו גדולה יותר, וצריך להשתדל ביותר לעזור לו לעלות ביהדות, בתורה ומצוות, והעזר צריך להיות באופן הכי טוב, באהבה וכבוד ובדרכי נועם.

ויהי לנו לדוגמא התנא הגדול רבי שמעון בן יוחאי, של"ג בעומר הוא יום שמחתו, שאמר יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין (סוכה מה, ב), שרצה לתת כל הזכויות שלו לטובתם של כל אלו שאין להם זכות משלהם, של כל העולם כולו – כולל אלה שלא ראם מימיו ומקומם בקצה העולם; על אחת כמה וכמה בנוגע לקרובים, חברים וידידים.

(קטעים מאגרת לתלמידים המשתתפים בפעולות ל"ג בעומר, אגרות קודש ח"כ עמ' שעח ואילך)

המשך מעמוד ח

ישראל בנוגע ל"שעת הדחק" במעמד ומצבם של בני בגלות –

כלומר, ככל שתגדל "שעת הדחק" מצד התגברות הגדרים, החומריות והחושך ("ווי גרויס דער גדר זאל נאָר זיין, און ווי גראָב און פינצטער ער זאָל נאָר זיין") – גדולה יותר זכותו של רשב"י לסמוך עליו בנוגע לביטול כל עניני דין (כאמרו "יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין"), ובמילא גם ביטול כל ההעלמות וההסתרים, כך, שיכולה לבוא הגאולה השלימה והאמיתית.

אלא מאי? – צריכים אנו להסיר גם את הגדרים וההעלמות וההסתרים שלנו כפי שידע איניש בנפשי, הנה, אחת העצות לזה, היא, פריצת הגדר ע"י השמחה, אשר, ביום זה ישנה השמחה של רשב"י עם הטוב של רשב"י, ושמחה זו תפרוץ כל הגדרים.

(תורת מנחם ח"ג עמ' 96)



השפעה על ידי ברכת הצדיק או על ידי תפילה

שני מיני דרכים להמשיך השפעת טובה לעולם מוצאים אנו דרך כלל: תפילה וברכה. בתפילה, עומד האדם שחסר לו דבר מה, ומתפלל ומבקש מהשי"ת את צרכיו, ואם נעתר הקב"ה לתפילתו הרי היהודי מקבל את השפע.

ובברכה, עומד האדם אצל מי שבכוחו לברך, כגון אברהם אבינו שניתן לו הכח בידי הקב"ה, כמו שאמרו חז"ל (במדבר רבה פ"א, ב) שאמר לו הקב"ה "והי' ברכה . . . הרי ברכות מסורות לך, למאן דהני לך למברכה בריך", והמברך מצווה שהשפע יושפע למבקש הברכה.

ויש לעמוד על החילוק שבין שני אופני השפעה אלו, ועל המעלה שבכל אחד מהם, אך תפילה יש לבאר את מהות ההשפעה שעל ידי ברכה, כי הנה, קבלת שפע על ידי תפילה היא דבר המובן, שמתפללים ומבקשים מהשי"ת אדון הכל, והוא ברצונו פותח ידו ומשביע, אך עניין הברכה צריך ביאור, כיצד בכוח המברך לצוות ולגזור על השפעת שפע?

הדבר יובן ע"פ המבואר שהשפע שהקב"ה משפיע לעולם הזה הגשמי, מגיע בדרך "השתלשלות", היינו שיש תפילה עולמות רוחניים, זה למטה מזה, וההשפעה מגיעה תפילה לעולמות הרוחניים העליונים באופן של שפע רוחני, והיא יורדת מעולם לעולם תוך שההשפעה משתנית ומותאמת לאותו עולם שדרגתו נמוכה יותר, עד שלבסוף מגיעה ההשפעה אל העולם הגשמי ושם היא מצטיירת בתור עניין גשמי כמזון ובית ושאר צרכי האדם.

ומאחר שהשפע הגשמי מקורו בשפע רוחני שיורד מעולם לעולם, הרי בכל שלבי ירידת השפע יתכנו הפרעות וצמצומים שימנעו את המשכת השתלשלות ירידת השפע אל האדם.

הסתלקותו של רשב"י יש צורך בקשת.

אבל, לפי טעם זה נמצא, שהמשחק בקשת בל"ג בעומר הוא סימן לענין שאינו טוב, דהרי הצורך בקשת מורה על מעמד ומצב בלתי-רצוי. ויש לבאר באו"א את הסימן דקשת למעליותא (ראה גם בני יששכר שם), ע"פ מ"ש בזהר (ח"א, עב, ב) "לא תצפי לרגלי דמשיחא עד דיתחזי האי קשת . . . בגוונני נהירין . . . וכדין צפי לי' למשיח", והיינו, שראיית הקשת בגווננין נהירין הוא סימן שהגיע הזמן דביאת המשיח.

וכיון של"ג בעומר הוא יום ההילולא דרשב"י, שעל ידו היתה התחלת ההתגלות דפנימיות התורה, שזוהי ההכנה וההקדמה והכלי לביאת המשיח (וכאגרת מורנו הבעש"ט הידועה (כתר שם טוב בתחילתו)), לכן נוהגים לשחק ביום זה בקשת, לרמז על הקשת בגווננין נהירין שראייתה היא הסימן ל"רגלי משיחא".

(ע"פ תורת מנחם ח"ג עמ' 77)

מה שצריכים התלמידים ללמוד מהנהגת תלמידי רבי עקיבא

...ידוע סיפור הגמרא בנוגע לל"ג בעומר, אשר תלמידי רבי עקיבא מתו משום שלא נהגו כבוד זה לזה, וביום הל"ג בעומר פסקו מלמות.

ככל סיפורי התורה, שגם הם תורה ותכליתם הוראה, יש בסיפור האמור על דבר תלמידי רבי עקיבא הוראה לכל אחד ואחת מבני ישראל, ובפרט התלמידים והתלמידות – שליט"א, ובהקדמה:

כיון שהגמרא מעידה שהם "תלמידי רבי עקיבא", הרי מובן שהיו ראויים לתואר זה, היינו שלמדו באופן שהורה להם התנא הגדול והחכם הדגול, בהתמדה ושקידה וקיימו מצוותי' במסירת-נפש.

מזה מובן שמה שלא נהגו כבוד זה לזה, לא הי' זה מחמת דברים של מה בכך, ח"ו, אלא הי' להם יסוד וטעם בזה בהתאם לערך "תלמידי רבי עקיבא".

והביאור בזה הוא על פי מה שאמרו חז"ל שאין דיעותיהם של בני אדם שוות, שמזה מובן שגם בעבודת השם יתברך, בלימוד התורה וקיום המצוות, אינם שווים: אצל האחד כל זה בא בעיקר מתוך אהבת השם, אצל השני הוא בעיקר מתוך יראת השם, ואצל השלישי הוא בעיקר מתוך קבלת עול, וכו'. – אף שכמובן ופשוט בנוגע למעשה אין חילוק ביניהם וקיימו התומ"צ במילואם ובשלימותם. – ובהיותם תלמידי רבי עקיבא, הרי בודאי שהיו אנשי אמת, שעבודתם היתה באמתיות ובפנימיות שהחדירה כל תוך-תוכם, באופן שדוקא דרכם נראתה להם הנכונה באמת, ומי שלא הגיע למדריגה זו הרי, לפי דעתם, חסר הוא בשלימות. והיות שהיו תלמידי ר' עקיבא שאמר "ואהבת לרעך כמוך – זה כלל גדול בתורה", לא הסתפקו בזה שכל אחד בעצמו הלך מחיל אל חיל בדרכו העולה בית א-ל, אלא השתדלו גם כן להשפיע על חבריהם שגם הם יעבדו את השם באופן זה דוקא, ואלה שלא קיבלו הדבר – לא יכלו לנהוג בהם כבוד ככל הדרוש



וכן איתא בלקוטי תורה לאדמו"ר הזקן (קרח נה, ג):

הנה ידוע הקושיא (תוד"ה רבי שנת יב, ב) מהו שמבקשים בכל יום ומתפללים רפאנו ה' ברך עלינו הרי עיקר דינו של האדם הוא בר"ה ויוה"כ.

...אך הענין כי מה שנכתב ונחתם בר"ה ויוה"כ"פ היינו שנמשך לו חסד על נפשו, והחסד ההוא הנמשך מאין סוף ב"ה הוא למעלה עדיין. . וכדי שיומשך מחסד שבאצילות השפעות הגשמיים. . הוא צריך להשתלשל ולירד בהשתלשלות מדרגות רבות.

ועל זה ארו"ל אדם נדון בכל יום, שהוא נדון לפי מעשיו היום האם ראוי וכדאי הוא שירד ויומשך החסד עליון הנמשך כבר על נפשו למעלה בר"ה ויוה"כ"פ שיהיה יורד ונמשך ממדרגה למדרגה מהיכל להיכל. בכדי שיומשך מרוחניות לגשמיים. או שמא אין ראוי האדם לזה ואזי יתעכב ולא ירד למטה רק ישאר למעלה ברוחניות.

ונמצא שיתכן שנגזר על האדם בראש השנה שיקבל את השפעת הבריאות, דרך משל, במידה מסויימת לשנה זו, ואכן ברוחניות נמשכה על נפשו השפעה רוחנית שבהשתלשלות העולמות עתידה לבוא ממנה בריאות הגוף בגשמיים, אך לפועל האדם חולה ואינו בריא, וזאת משום שמעשיו גרמו והשפעה נותר ברוחניות ואינו יורד לעולם הגשמי בצירור של בריאות גשמית.

וזהו עניין הברכה, שמי שבכוחו לברך נמצא במדריגה רוחנית גבוהה, ושם הוא רואה את השפע שהוקצב לאדם שנותר בעולם הרוחני, ובכוחו לגזור שהשפע יושפע לאדם ולא יתעכב באותו עולם.

ומאחר שנתבאר מהות ואופן ההשפעה שעל ידי ברכה, יש לבאר את החילוק בין ההשפעה שבאה על ידי תפלת האדם, לההשפעה הבאה על ידי ברכה, שמעלה יש בכל אחד מאופנים אלו, מה שאין בזולתו:

בקשה או ציווי

כאשר מדובר על מידת הוודאות שהשפע יגיע אל האדם, הרי הברכה היא נעלית יותר, משום שבתפילה האדם נחות והוא מתפלל ומבקש את השפע, ויתכן שהקב"ה ישמע את תפילתו אך יתכן גם כן שתפילתו לא תתקבל.

לעומת זאת, בברכה, נמצא המברך בדרגה נעלית ביותר והוא מצווה על השפע שיושפע למבקש הברכה. כי מי שבכוחו לברך, הרי מצד גודל דביקותו בהשפעה, נמצא הוא למעלה מהדרגה הרוחנית שהיא מקור השפע הגשמי, ולכן ביכולתו לצוות ולגזור שהשפע יושפע אל האדם.

נמצא, אפוא, שהתפילה היא בדרך בקשה ותחנונים וספק אם תתקבל או לאו, ולעומתה הברכה היא בדרך של גזירה וציווי, וכאשר המברך הוא אכן בעל כח לברך, אזי ודאי שהברכה תתקיים (ראה לקו"ש ח"י עמ' 41).

מהותו של ל"ג בעומר כמועד מיוחד לילדי ישראל ולתלמידים

מנהג הי' בעיירות ישראל מלפנים, שבל"ג בעומר היו המלמדים אוספים את תלמידיהם, ומספרים להם את מעלת ומהות היום, ואחר כך יוצאים עמהם לטייל בשדות סביבות העיר, ומביאים להם מידי מגדנות ומתיקה לשמח ליבם.

וכאשר מעיינים בדבר, מדוע מקשרים את יום ל"ג בעומר לילדים ותלמידים דווקא, הרי הביאור בזה הוא פשוט, מכיוון שעניין יום זה הוא שבו פסקו תלמידי רבי עקיבא מלמות, ומכיוון שעניין היום הוא תלמידי רבי עקיבא, מקשרים זאת עם תלמידים בכלל. ואף שאין להשוות כלל את תלמידי רבי עקיבא לתלמידים בימינו, שהלא ה"מלמד" שלהם הי' התנא הקדוש רבי עקיבא, וממילא גם תלמידיו היו בדרגה נעלית ונשגבה, מכל מקום מקשרים יום נפלא זה לתלמידים מבלי הבט על מעמדם ומצבם כלל!

ואף שלימוד התורה בכלל, ובפרט לימוד תינוקות של בית רבן הוא דבר חשוב ונחוץ ביותר, עד ש"אין מבטלין תינוקות של בית רבן אפילו לבנין בית המקדש" (שבת קיט, ב), ואף שהסיפורים אודות רשב"י הוא עניין נעלה ביותר, מכל מקום אין הדבר מגיע למעלת לימוד התורה על ידי תשב"ר?

מכל מקום הלא כבר נאמר בתהילים "עת לעשות לה' הפרו תורתך", וכדברי המשנה בסוף ברכות "הפרו תורתך", מכיון ש"עת לעשות לה'", "פעמים שמבטלים דברי תורה כדי לעשות לה'" (רש"י שם).

ורואים במוחש, שעל ידי הפעולות בל"ג בעומר עם הילדים, הרי נוסף בחינוכם ביתר שאת וביתר עוז, עד שנעשים מוארים באור התורה, ומאירים גם את סביבתם, ולימודם אחר כך הוא באופן נעלה הרבה יותר.

(ע"פ תורת מנחם תשד"מ ח"ג עמ' 1727. תשמ"ז ח"ג עמ' 69)

המשחק בחץ וקשת

ידוע מנהג ישראל (ש"תורה הוא") שבל"ג בעומר יוצאים אל השדה ומשחקים בקשת. ובביאור טעם המנהג – הנהגה, איתא בספרים (בני יששכר מאמרי חודש אייר מאמר ג' (ענין ל"ג בעומר) אות ד) שכיון ש"כל ימיו של רשב"י לא נראתה הקשת בענן", לפי ש"היה זכותו מגין על הדור ולא היה צריך להראות הקשת בענן" (ירושלמי ברכות פ"ט ה"ב, ובפני משה שם), לכן, ביום הסתלקותו של רשב"י, ל"ג בעומר, משחקים בקשת, בכדי להראות שמאז

שפע קיים לעומת השפעה חדשה

אך יחד עם זאת ישנה מעלה בתפילה על ברכה:

מכיון שאופן השפעת הברכה היא לגזור על השפע הרוחני שנקצב לאדם מלמעלה שיושפע לפועל בעולם הגשמי, הרי כאשר השפע לא נקצב כלל לאדם, אין בכח המברך להשפיע את השפע למבקש הברכה, כיון שאין בכוחו ליצור השפעות רוחניות חדשות, אלא רק לזרז את ההשפעה שכבר הושפעה ברוחניות.

כל זאת כאשר מדובר בברכה, אך בתפילה יש אפשרות להמשיך השפעה חדשה לגמרי שאינה קיימת כלל אפילו בעולמות הרוחניים, ואפילו אם נגזר ח"ו על האדם שיארע לו נזק או מחלה, יכול המתפלל לבקש מהשי"ת שתבוטל הגזירה ותומשך עליו בריאות איתנה.

התפילה היא אל הקב"ה, והוא ית' אינו מוגבל בשום מדידה והגבלה, וכיכלתו לשנות את הסדרים בעולמות הרוחניים ולהשפיע לאדם שפע חדש לגמרי.

זהו הביאור בנוסח שנמצא בכמה תפילות "יהי רצון": בברכה אין מדובר בשפע חדש, אלא רק בהורדת שפע שכבר נשפע ברוחניות – שיומשך גם לעולם הגשמי, ואילו בתפילה מבקשים שגם אילו לא נשפע כלל השפע אפילו ברוחניות, מכל מקום יהי רצון חדש לפני הקב"ה להשפיע שפע חדש שלא הי' כלל קודם.

נמצא אפוא, שהברכה היא בדרך ציווי וודאות, אך רק על שפע שכבר קיים ברוחניות, ואילו התפילה היא בדרך בקשה שאינה וודאית, אך בכוחה להמשיך ולהשפיע שפע חדש לגמרי.

אמנם, אצל רשב"י, ומעין זה אצל כמה צדיקים מצינו דרך שלישית להשפעת שפע: על ידי התורה, ויש לעמוד על אופן השפעה זה היאך הוא ומהו אופיו ומעלתו, כאשר יבואר בפרק השני.

וסיבת מעלה זו, שלא הייתה בשאר תנאים ואמוראים, היא מפני שרשב"י הי' מקור פנימיות התורה, חלק הסוד שבתורה, ו"בעסק סתום ופנימיות התורה, מאיר בזה העצמות בגילוי יותר" (המשך תער"ב ח"ב עמ' תשמז), ועל דרך "כשם שבנתינת התורה הרי במתן תורה הי' מאיר גילוי אור אין סוף ממש, ואחר כך אין הגילוי כל כך כו', כמו כן בעסק התורה בבחי' סתום דתורה, מאיר האור אין סוף בבחי' גילוי" (שם).

ומכיון שרשב"י הי' מקור לפנימיות התורה, הרי הי' קשור ומחובר בלימודו עם אור אין סוף, וממילא יכול הי' לפעול בעולם בלי גבול, גם כאשר העולם לא הי' ראוי לכך כלל, והי' בלימודו כל המעלות שבהמשכת השפע, המשכה בהכרח ובציווי כמו בברכה, והמשכת השפעה חדשה לגמרי כמו בתפילה.

כוונת רשב"י: לנחם ולעודד את בני"ק בקושי הגלות בימינו אלה

איתא בגמרא שרשב"י אמר "יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין", היינו, שאין צורך בענינים של דין (עונשים כו'), ח"ו מכיון שרשב"י "פוטרו" את "כל העולם כולו מן הדין", כולל גם שמבטל את סיבת ה"דין".

ביטול כל הענינים הבלתי רצויים ("חטאינו"), באופן ד"מחה ה' אלקים דמעה מעל כל פנים", עד שלא נשאר מהם רושם כלל.

...מובן ופשוט (ואין צורך לבאר בזה כלל) שרשב"י אמר כך לא כדי להתפאר ח"ו. ולכאורה, מכיון שבפועל ממש לא פטר מן הדין (רק "יכול אני"), והראי', שעדיין נמצאים בגלות, מהי כוונתו באמירתו "יכול אני לפטור כו"?!

ואולי י"ל, שכוונת רשב"י ב"יכול אני כו" היא (לא רק בנוגע לעצמו, "בני עלי", אלא) לרמוז גם שכל אחד ואחד מישראל "יכול לפטור את כל העולם כולו מן הדין", כי גם מי שנמצא בדרגא תחתונה, הרי ע"י הרהור תשובה נעשה צדיק (גמור), ו"איתא בתיקונים שאפי' אם הי' צדיק אחד חוזר בתשובה שלימה בדורו, הי' בא משיח", וזוהי כוונת רשב"י במאמר זה – לנחם ולעודד את בני"ק בקושי הגלות (גזירות המלכות כו') – בזמנו של רשב"י, ועל אחת כמה וכמה בכל אריכות וקושי הגלות עד ימינו אלה), ע"ז שידעו שכאור"א מהם "יכול לפטור את כל העולם כולו מן הדין", עד להבאת הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו (כנ"ל בתיקונים), ואין הדבר תלוי אלא ברצונו.



חריפותו ופולפולו סותר את דבריו, והיינו שהצדיק מגלה שעל פי תורה כך צריך להיות, והשי"ת נתן את הכח ללמוד ולפסוק בתורה לבני ישראל בעולם הזה דווקא (ע"ד "נצחוני בני נצחוני" - ב"מ נט, ב).

וכן הוא בכל המופתים שעשו התנאים ואמוראים, שהי' זה על ידי שגילו שכן צריך להיות על פי התורה, וממילא הרי "מאן מלכי רבנן", וגזירת המלך מתקיימת.

ונמצא, שיש מעלה מסוימת בפעולת התפילה, על פני פעולת הצדיק בכח תורתו:

כאשר האדם ראוי לשפיע על פי חכמת התורה, אזי גם אם בפועל מצד סיבה מסוימת לא קיבל את השפע, יכול הצדיק לגזור בכח התורה שתושפע לו הטובה שמגיעה לו בדין, אך אם גם על פי חכמת התורה הדבר אינו מגיע לו, אין בכח הצדיק להשפיע לו את הטובה.

ולעומת זאת, כאשר יהודי עומד להתפלל לפני השי"ת, הרי הוא ית' אינו מוגבל בשום אופן וצורה, ויכול לבקש גם דברים שאינם מגיעים לו כלל, והקב"ה כל יכול ויתכן שיקבל תפילתו וישפיע לו את אותה הטובה שאינה מגיעה לו לפי מעשיו.

ואף שבהשפעה בכח התורה יש מעלה שהצדיק גוזר ומכריח את ירידת השפע, והתפילה היא רק בקשה ותחנונים שלפעמים אינה מתקבלת, מכל מקום גם יש מעלה מסוימת בתפילה שאין בכח התורה, שביכולתה לפעול השפעת שפע שאינו מגיע כלל לאדם.

אבל במעשה דרשב"י אינו כן, כי רשב"י לא גילה שעל פי תורה צריכה להיות ירידת גשמים, אלא הוא אמר תורה שמדברת על כללות עניין ירידת הגשמים, ולא דיבר ולא רמז שהעולם באמת ראוי לגשמים, אלא אמירת התורה עצמה פעלה שיירדו גשמים.

ומובן, שאז הי' המצב שעל פי תורה הייתה צריכה להיות בצורת, ומכל מקום פעל רשב"י ירידת גשמים על ידי אמירת תורה מעניין הגשם.

ונמצא שבפעולת רשב"י היו כל סוגי המעלות: ההשפעה הייתה בהכרח ובדרך ממילא ולא בדרך בקשה ותחנונים, ויחד עם זאת הייתה זו השפעה שאינה ראויה לעולם אפילו על פי התורה.

ומכיוון שנתבאר שפעולת הצדיק בעולם על ידי לימוד התורה, היא משום שהוא מגלה שעל פי התורה צריך להיות שינוי וחדוש בעולם, ובכוחו לגזור ולצוות שכן יקום, יש להבין כיצד הי' יכול רשב"י לפעול בעולם בעת שהעולם לא הי' ראוי לגשם על פי תורה?

וביאור העניין הוא:

רשב"י בלימודו הי' קשור ומחובר עם הקב"ה בכבודו ובעצמו, אין סוף ב"ה, למעלה אפילו מהחכמה שבתורה, וממילא כאשר קשורים עם הקב"ה עצמו, אין שום הגבלה ושום מניעה ומי יאמר לו מה תעשה, ויכולה להיות השפעה אפילו כאשר על פי התורה היא אינה ראויה.

גזירת הצדיקים בכח התורה

בסיפור שהובא בפתיחה מספר הזהר, מסופר שרשב"י פעל ירידת גשמים על ידי שאמר תורה בדרך הסוד על הפסוק "הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד".

וכן מצינו גם בעוד צדיקים שפעלו ועשו מופתים עצומים בעולם בכח לימוד התורה שלהם, וכמו שמסופר בחולין (ו, א) על רבי פינחס בן יאיר שנהר גינאי הי' מעכבו מפדיון שבויים ואמר "גינאי חלוק לי מימך ואעבור בך", ולאחר שהזהירו "אם אי אתה חולק גורוני עליך שלא יעברו בך מים לעולם", מיד "חלק לי", ונקרע לפניו הנהר, "מה שבהתאסף יחד משה רבינו וששים רבוא ישראל גבי קריעת ים סוף הי' זה פלא" (לקוטי תורה תזריע כב, ג), וכאן נעשה עבור רשב"י לבדו!

וכן מצינו מופתים רבים ועצומים אצל התנאים והאמוראים, ועד ש"זוטרא דבכו מחי' מתים" (ראה ע"ז י, ב), וכל זאת בכח תורתם. שכאשר התלמיד חכם פסק ואמר שעל פי תורה צריכה מציאות העולם להשתנות, וכמו שיבקע הנהר בשביל לעבור לפדיון שבויים, הרי פעל הדבר שינוי בטבע העולם.

ויש לבאר את מהות העניין, כיצד יש בכוח התורה לפעול ברכה והשפעה בעולם.

ובהקדים, דהנה נתבאר בפרק הראשון שיש שני מיני המשכת שפע לעולם:

א. על ידי ברכה שבה המברך מצוי בדרגה רוחנית גבוהה ובכוחו לגזור על השפע שהתעכב בעולמות הרוחניים, שירד לעולם הגשמי ויגיע לאדם.

ב. על ידי תפילה שבה מבקש האדם ומתחנן אל השי"ת שיעניק לו שפע, ומכיוון שהבקשה היא מהשי"ת הרי אין לו שום הגבלות ואפשר לבקש ממנו השפעה חדשה לגמרי שלא הייתה בעולמות הרוחניים כלל.

ונמצא, שמעלת הברכה היא הוודאות שתתקיים, ומעלת התפילה היא האפשריות לבקש גם שפע שלא נמשך כלל לאותו אדם אפילו לא במקורו הרוחני, ולפעול השפעה חדשה לגמרי.

והנה, ההשפעה שעל ידי תורה יש בה שתי המעלות, אך תחילה יש לבאר כיצד קשור



כוח התורה המיוחד של רשב"י

כאשר מעיינים בסיפור שהובא בפתיחה על ירידת הגשמים שעל ידי רשב"י, רואים דבר נפלא:

המעשה הי' שהעולם נצרך לגשם, ורשב"י פתח ואמר תורה על הפסוק "הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד", ותוכנה של התורה הי' שייך לעניין ירידת גשמים ברוחניות (ראה אור התורה (לכ"ק אדמו"ר הצמח צדק) ויקרא ע' רנד. רנו), ואמירת התורה פעלה שירדו גשמים בפועל ממש.

אמנם, שינוי יש במעשה זה מכל המופתים העצומים שעשו התנאים והאמוראים:

בדרך כלל, כאשר הצדיק גזר שיהי' שינוי בעולם, הי' זה משום שהבין שעל פי תורה כך צריך להיות העניין, וממילא גזר שכן יקום גם בפועל ממש.

וכמו למשל גבי מעשה רבי פינחס בן יאיר, שהי' שקו"ט בין הנהר לרפב"י, שהנהר טען "אתה הולך לעשות רצון קונך ואני הולך לעשות רצון קוני, אתה ספק עושה ספק אי אתה עושה, אני ודאי עושה", ואף שרפב"י לא ענהו במפורש, הרי מבואר בדברי הרב המגיד ממעזריטש (אור תורה ריש פרשת בשלח) שרפב"י רמז תשובתו באזהרתו "אם אי אתה חולק, גוזרני עליך שלא יעברו בך מים לעולם":

"שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית שיעשו רצון הצדיקים אף שאינם בטבעם, ומכלל הן אתה שומע לאו. וכך אמר לו ר' פנחס בן יאיר, אם אין אתה חולק מימך נמצא שאין אתה מקיים תנאך הנאמר בשעת המאמר, והרי אתה כלא היה מעולם וכמו שלא נבראו כאן מים, ונמצא שלא יעברו בך מים לעולם".

והיינו שתתבטל מציאות הנהר למפרע, כיון שלא עמד בתנאו ונמצא שמעולם לא עברו בו מים, כי הפר את התנאי לעצם קיומו מאז ומקדם. ונמצא שענה רפב"י טענה על פי חכמת התורה שהנהר צריך לחלוק מימיו.

ועוד כתב שם הרב המגיד בביאור עניין "צדיק גוזר והקב"ה מקיים (מ"ק טז, ב), שהוא כמשל "אב שאומר בפני בנו איזה דבר הלכה או איזה חידוש בתורה, והבן מגודל

לימוד התורה להשפעה בעולם.

על התורה נאמר "אורייתא וקוב"ה כולא חד" (תניא פ"ד וריש פרק כ"ג בשם זוהר. וראה זוהר ח"א כד, א. ח"ב ס, א. תקוני זוהר ת"ו בתחילתו). וממילא התורה היא למעלה מעלה גם משורש ומקור העולם וכל ההשפעות שמשפעות לעולם.

ולכן על ידי פסק דין של תורה, הבא מתנאים ואמוראים, נעשה שינוי בטבע העולם, שכן התורה נעלית ומרוממת ונשגבת הרבה מן העולם.

יהודי הלומד תורה כראוי מתוך התבטלות להשי"ת ומתוך ההכרה שהתורה אינה סתם שכל נעלה אלא חכמתו ית', הרי עליו אמרו "מאן מלכי רבנן" (ע"פ גיטין סב, א), ש"להיותו בביטול אל דבר ה' ורצונו וחכמתו, ואינו תופס מקום מצד עצמו כלל, הנה דבר המלך הוא השלטון, והוא בחי' מלך שגוזר ואומר" (תורה אור וישב כז, ב), והיינו שהפסק שפוסק על פי תורה אין זה פסק וגזירה שלו, אלא פסק וגזירה של ה"מלך" עצמו, היינו מלך מלכי המלכים הקב"ה.

ובפסק זה שעל פי התורה, הרי ישנן שתי המעלות שבפעולה בעולם: א. אין זה בדרך בקשה ותחינה אלא בפסק וציווי. ב. יחד עם זאת, אין מדובר בשפע שכבר קיים ברוחניות ורק צריך להמשיכו ולהורידו לעולם, אלא יש בכח התורה, חכמתו ית', לפעול שינוי וחידוש בעולם, לשדר את מערכות הטבע, ולהשפיע שפע חדש שלא הי' בשום עולם רוחני קודם לכן.

וכמו בסיפור רפב"י, שכאשר נצרך לכך פעל שינוי וחידוש בהילוך הנהר, שינוי כזה שאינו גם בשורשו ומקורו הרוחני של הנהר כי אם חידוש במעשה בראשית, ומאידך נעשה הדבר בדרך ציווי וגזירה ולא בבקשה ותחנונים.

וזהו עומק עניין כח התנאים ואמוראים כרשב"י ורפב"י להשפיע טובה וברכה בעולם בכח תורתם, שזהו על ידי התקשרותם בחכמתו ית', שאזי הרי הם כמלך שגוזר ואומר ופורץ גדר.

ככל שתגדל "שעת הרחוק" – גדולה יותר זכותו של רשב"י לסמוך עליו

ל"ג בעומר הוא יום ההילולא של רשב"י, שאמר "יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין", ואם בכחו לפטור את העולם כולו מן הדין, בודאי שהוא בעצמו כולו טוב. וכיון שטוב זה אין צורך בהתבוננות כדי למצאו, להיותו גלוי לעין כל – יכולים אנו לשמוח בהטוב של רשב"י, שכולו טוב. ומה גם שרשב"י עצמו אומר שיום זה הוא יום שמחתו, כך, שהשמחה שלנו בהטוב של רשב"י קשורה עם שמחתו של רשב"י עצמו, תכלית השמחה, וע"י שמחה זו יתבטלו כל הגדרים.

ובלשון חז"ל: "כדאי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הרחוק",

– לשון זה הובא בגמרא בנוגע לדינא, אבל, נעשה גם לשון המורגל בפי כו"כ גדולי